

פרק כא והנה מרת הקב"ה שלא כמדת בשר ודם
 שהאדם כשמדבר דבור הרי הבל
 הדבור שבפיו הוא מורגש ונראה דבר בפני עצמו
 מובדל משרשו שהן עשר בחי' הנפש עצמה אבל
 הקב"ה אין דבורו מובדל ממנו ית' ח"ו כי אין דבר חוץ
 ממנו ולית אתר פנוי מיני' ולכן אין דבורו ית'

מדת הקב"ה שלא כמדת בשר
 ודם: ע"ד ברכות ה, א. ועוד.
 לית אתר פנוי מיני': ת"ז תנ"ז
 (צא, ב).

מההעלם אל הגילוי ומהכח אל הפועל מדי עברו
 דרך כלי הגוף הגשמיים (ה' מוצאות הפה).
 ומאחר שהכלים הגשמיים המלבישים את הדיבור
 (הפה והלשון כו') אינם נמשכים מבחי' מהות הנפש,
 שהרי הנפש אינה מהווה את הגוף, אלא הם נמשכים
 ממקור אחר, נפרד ממהות הנפש – נמצא שלאחר
 שיצא הדיבור מן הכח אל הפועל ה"ה נעשה דבר
 נפרד מהנפש, כיון שהחיות המהווה אותו אינה
 נמשכת מהנפש.

משא"כ לגבי הקב"ה, הרי גם אחר שיצא דיבורו מן
 הכח אל הפועל (בבריאת העולמות), ונתלבש בבחי'
 אותיות המגבילות את הכח (כי גם למעלה יש בחי'
 ה' מוצאות הפה) – הכל הוא מיני' ובי', שהרי אין
 דבר נפרד ממנו, וגם בחי' אותיות אלו הן הוא הוא
 בעצמו ית', אלא שנתצמצם עד שבא לבחי' אותיות,
 אבל מי הוא המצמצם – הלא הוא הוא בעצמו.¹

ולכן, כשם שבאדם עדי"מ, בעוד אותיות הדיבור בכח
 חכמתו ושכלו מיוחדות הן במהות נפשו, כי זוהי כל
 מהותן (כנ"ל) – כן הוא אצלו ית' גם עתה, לאחר
 שיצא דיבורו ית' מן הכח אל הפועל, כי הדיבור הוא
 הוא בעצמו והוא הוא מהותו ית', הוא הוא המהווה
 והוא הוא שנתהווה, וכולא חד.

(כ"ק אדמו"ר הזקני⁵)

אבל הקב"ה אין דבורו מובדל ממנו ית' ח"ו כי
 אין דבר חוץ ממנו: ר"ל שלפיכך אין שייך לומר
 שיצא הדיבור לחוץ ממנו ית' ונעשה מובדל ממנו,
 מאחר שאין לך דבר שחוץ ממנו.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁶)

שאינו נראה כי אם איזו הארה ממנו ית', כדי שיוכלו להתהוות
 מזה בחי' נבראים (ולכן לעיני בשר שלנו נראה כאילו החיות
 הנמשכת ממנו ית' היא דבר נפרד ממנו ית', כי לנו נתגלה רק כח
 החיות הנמשך מבחי' א"ס, שהוא בחי' מלכותו ית', ולא הוא ית'
 בעצמו), אבל לפניו ית' אין שום הסתר פנים כלל. (5) מאמרי
 אדמו"ר עינינים ח"א ע' קכט ואילך. (6) אוה"ת על מארז"ל
 ועינינים ע' קיז.

מדת הקב"ה שלא כמדת בשר ודם שהאדם
 כשמדבר דבור הרי הבל הדבור שבפיו הוא
 מורגש ונראה דבר בפני עצמו .. אבל הקב"ה
 אין דבורו מובדל ממנו ית' ח"ו כי אין דבר חוץ
 ממנו .. והרי דבורו ומחשבתו כביכול מיוחדות
 עמו בתכלית היחוד ד"מ כמו דבורו ומחשבתו
 של אדם בעודן בכח חכמתו ושכלו .. וככה
 ממש ד"מ מיוחדות דבורו ומחשבתו של
 הקב"ה בתכלית היחוד במהותו ועצמותו ית' גם
 אחר שיצא דבורו ית' אל הפועל כו': ביאור
 החילוק בין דיבור האדם לדיבור הקב"ה – בפרטיות
 יותר:

סדר המשכת הדיבור באדם הוא, שתחילה נמשך
 מהות ועצמות הדיבור מבחי' מקור נפשו לבחי'
 תשוקת רצונו², ואח"כ נמשך ונשתלשל מבחי'
 תשוקת רצונו עד שבא לבחי' הדיבור הגשמי.

והנה, בעוד הדיבור בכח בבחי' תשוקת רצונו, הרי
 הוא מיוחד עם מהות הנפש, כי הוא הוא מהות
 הנפש עצמה, אלא שהוא כח הנפש שיוכל לבוא לידי
 התפשטות בבחי' דיבור. ואף שגם במדרגה זו יש
 בחי' אותיות (שהרי משם נמשכות האותיות), מ"מ הן
 בהעלם ובכח בלבד, היינו שהוא כח שיוכלו
 להתהוות ממנו אותיות³.

משא"כ כשיצא הכח אל הפועל ובא לידי התפשטות
 בבחי' דיבור – הרי אף שגם עתה ה"ה מדבר את
 דבר החכמה שבמהות נפשו, מ"מ עתה נתלבש דבר
 החכמה בבחי' קול דיבור גשמי, והבל הדיבור נעשה
 אור מקיף עליו בבחי' אותיות גשמיות, שיצאו

(1) ושם: „שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם". (2) למשל: אדם
 בר שכל גדול, אם לא ה"ה ברצונו להשכיל לזולתו – לא ה"ה יכול
 להשכיל שכלו הגדול לבר שכל קטן, כי אינו בערכו ומהותו כלל
 וכלל. ורק לאחר שעלה בתשוקתו ורצונו להשכיל לזולתו, נמשך
 מבחי' מקור שכלו איזו כח והארה להשכיל לזולתו. (3) ראה
 גם „לקוטי פירושים" לקמן ד"ה שאז. (4) וכמבואר בהמשך
 הפרק, שהצמצום הוא רק לגבי הנבראים, שנתצמצם כ"כ עד

ליקוטי אמרים

פרק כא

רצה

כי לא מחשבותי מחשבותיכם: ישע"י נה, ח. כן גבהו דרכי מדרכיכם: שם, ט. עשרה מאמרות שבהן נברא העולם: אבות רפ"ה.

כדבורינו ח"ו [כמו שאין מחשבתו כמחשבתנו כדכתיב כי לא מחשבותי מחשבותיכם וכתוב כן גבהו דרכי מדרכיכם וגו'] ולא נקרא דבורו ית' בשם דבור רק עד"מ כמו שדבור התחתון שבאדם הוא מגלה לשומעים מה שהיה צפון ונעלם במחשבתו כך למעלה בא"ס ב"ה יציאת האור והחיות ממנו ית' מההעלם אל הגילוי לברוא עולמות ולהחיותם נק' בשם דבור והן הן עשרה מאמרות שבהן נברא העולם וכן שאר כל התורה נביאים וכתובים שהשיגו הנביאים במראה

ודיבור הוא בבחי' רחל, שבכללות היא בחי' מלכות (ולכן נקראת¹⁶, "הקטנה", ה"א קטנה).

ועפ"ז יש מקום לומר שהפסוק, "כי לא מחשבותי מחשבותיכם" אינו ראי' גמורה לזה ש"אין דיבורו ית' כדיבורינו", כי מה ראי' מלאה, "הגדולה", בחי' בינה, שהיא מהג' ראשונות שעליהן נאמר¹⁷, "הנסתרות לה' אלקינו", לרחל, "הקטנה", שהיא הקטנה שבז' תחתונות השייכות לעולמות¹⁸.

ולכן הביא אדה"ז גם את הפסוק, "כן גבהו דרכי מדרכיכם": "דרכי" – קאי על הדרך שבין המחשבה ובין הדיבור, בין לאה לרחל, בין בינה למלכות. וביחוד¹⁹ קאי על שליש האמצעי דתפארת, המקום המגולה שבו תפסין שתייהן, לאה ורחל גם יחד, ויתרה מזו – שלפעמים תופסתו רחל לה לעצמה בלבד²⁰. ומ"דרך" זו, השייכת גם לרחל, ולפעמים רק לה לעצמה, ונאמר בה, "גבהו דרכי מדרכיכם" – תהי' ראי' על בחי' הדיבור דרחל, ש"אין דיבורו ית' כדיבורינו".

(מוהר"וי"צ אבי כ"ק אדמו"ר²¹)

וכן שאר כל התורה נביאים וכתובים שהשיגו הנביאים במראה נבואתם: שגם הם נקראים בשם

הקב"ה אין דבורו מובדל ממנו ית' ח"ו כי אין דבר חוץ ממנו כו': ויתרה מזו – שאם הי' הדיבור נפרד ממנו ח"ו לא היתה יכולה להיות ממנו ההתהוות, שהרי אלקות הוא המהווה, וזהו דוקא כשהוא בבחי' דביקות, כמ"ש¹⁷, "ואתם הדבקים בהוי' אלקיכם חיים כולכם היום", וכתב¹⁸, "והוי' אלקים אמת הוא אלקים חיים".

(כ"ק אדמו"ר מוהר"וי"צ)

לית אתר פנוי מיני': להעיר משמות רבה פ"ב, ה¹⁰. זח"ג רנו, ב¹¹. זהר חדש יתרו לג, סע"ב¹².

(כ"ק אדמו"ר¹³)

כמו שאין מחשבתו כמחשבתנו: כלומר: כמו שמו"ב שאין מחשבתו כמחשבתנו.

(כ"ק אדמו"ר¹⁴)

כדכתיב כי לא מחשבותי מחשבותיכם וכתוב כן גבהו דרכי מדרכיכם וגו': הטעם שהביא אדה"ז גם את הפסוק, "כן גבהו דרכי מדרכיכם", ולא הסתפק בראי' מהפסוק שלפניו – "כי לא מחשבותי מחשבותיכם":

ידוע¹⁵ שמחשבה היא בבחי' לאה, שבכללות היא בחי' בינה (ולכן נקראת¹⁶, "הגדולה", ה"א גדולה),

(7) ואתחנן ד, ד. וראה אדר"נ ספ"ד. (8) ירמ"י יו"ד, יו"ד. (9) סה"מ תרמ"ץ ע' עט. (10) ושם: "אין מקום פנוי בלא שכניה". (11) ושם: "מה רבון עלמין .. בכל סטרא שולטנותי, אוף הכי .. נשמתא .. בכל סטרא שולטנותא ולית אבר פנוי מנה". (12) ושם: "דבכל אתר איהו קב"ה". (13) "מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים". (14) הגהה לשיעורים בספר התניא (כת"ק) – נדפסה ב,תניא בצירוף מ"מ, ליקוט פירושים, שינויי נוסחאות" ע' שפט. (15) תר"א יוצא כב, ד. וישב כט, ד. לקו"ת נשא כא, ד. שלח מד, ג. ועוד. (16) יוצא כט, טו. (17) נצבים כט, כח. (18) ראה לקו"ת שה"ש מג, א. ועוד. (19) ראה ע"ח

של"ח (שער לאה ורחל) פ"ג, עיי"ש. (20) וזהו שאמרה רחל כשלקחה את התרפים וישבה עליהם (שהו"ע מקום שלישי האמצעי דתפארת, כמבואר בע"ח שם), "כי דרך נשים ליי" (ויצא לא, לה), היינו ש,דרך נשים – הדרך שבין הנשים, לאה ורחל – הוא, "לי", לה בלבד. [וביאור זה מתאים גם ע"פ דרך הפשט, ש,דרך נשים ליי" היינו שפירסה נדה (כי התרפים הם עבודה זרה, ו"עבודה זרה .. מטמאה במשא כנדה שנאמר תורם כמו דוה" (משנה שבת רפ"ט)) – כי מקום זה (שלישי האמצעי דתפארת) הוא בחי' עץ הדעת שממנו יניקה ללעו"ז (ראה ע"ח שם), ולכן שם הוא ע"ז וטומאת נדה]. (21) לקוטי לוי"צ לתניא ע' ד ואילך.

ליקוטי אמרים

[כד, ב]

נבואתם. והרי דבורו ומחשבתו כביכול מיוחדות עמו בתכלית היחוד ד"מ כמו דבורו ומחשבתו של אדם בעודן בכח חכמתו ושכלו או בתשוקה וחמדה שבלבו קודם שעלתה מהלב למוח להרהר בה בבחי' אותיות שאז היו אותיות המחשבה והדבור הזה הנמשכות מחמדה ותשוקה זו בכח בלב ומיוחדות שם בתכלית היחוד בשרשן שהן החכמה ושכל שבמוח וחמדה ותשוקה שבלב. וככה ממש ד"מ מיוחדות דבורו ומחשבתו של הקב"ה בתכלית היחוד במהותו ועצמותו ית' גם אחר שיצא דבורו ית' אל הפועל בבריאות העולמות כמו שהיה מיוחד עמו קודם בריאת העולמו'

[כז, א]

שנמשך ממנו ית' כמו דבור של אדם מנפשו: וזהו ענין וסיבת ההפרש בין יחודא עילאה ובין יחודא תתאה: בחי' יחו"ע היא כמו שהוא קמו' (ש"ד) דיבורו ומחשבתו כביכול מיוחדות עמו בתכלית היחוד, ולכן מצד בחינה זו העולמות הם בבחי' ביטול אמיתי; ואילו בחי' יחו"ת היא כמו שהוא אל הנבראים (ש"ג) נדמה להם אור וחיות הדיבור.. כאילו הוא דבר מובדל ממהותו ועצמותו ית', ולכן נדמה להם שהם יש ודבר בפני עצמו, אלא שבטלים בביטול היש, כיון שמ"מ הרי הדיבור מחי' אותם כו'.
(כ"ק אדמו"ר הצ"צ²⁵)

כמו דבורו ומחשבתו של אדם בעודן בכח חכמתו ושכלו.. שאז היו אותיות המחשבה והדבור הוזה.. בכח בלב ומיוחדות שם בתכלית היחוד כו': היינו שהן בביטול מציאותן עד שאינן עולות בשם ומציאות כלל בפ"ע, וכביטול זיו השמש בשמש²⁶, שהוא אמיתית ענין יחודא עילאה. ואפשר שיש בזה חילוק בענין הביטול מצד האורות ומצד הכלים²⁷.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב²⁸)

שאו היו אותיות המחשבה והדבור הוזה הנמשכות מחמדה ותשוקה זו בכח בלב ומיוחדות שם בתכלית היחוד בשרשן שהן

דיבור כיון שיצאו מההעלם אל הגילוי (אף שגילוי זה אינו בשביל „לברוא עולמות ולהחיותם“). ועיין שער היחוד והאמונה ספ"ב²².

(כ"ק אדמו"ר²³)

דבורו ומחשבתו כביכול מיוחדות עמו בתכלית היחוד.. גם אחר שיצא דבורו ית' אל הפועל: כי מה שאותיות הדיבור הן אותיות מורגשות ונפרדות הוא מצד הצמצום, ומאחר שקמי' ית' אין הצמצום מסתיר ומעלים כלל, אלא הוא מאיר לאחור הצמצום בשוה כמו קודם הצמצום, כאילו לא ה' צמצום כלל (כמבואר בהמשך הפרק) – הרי גם לאחר הצמצום אותיות דיבורו ומחשבתו ית' בטלות ומיוחדות עמו כמו קודם הצמצום.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב²⁴)

ראה „לקוטי פירושים“ לעיל פ"כ ד"ה דכולא קמי'. דבורו ומחשבתו כביכול מיוחדות עמו בתכלית היחוד.. גם אחר שיצא דבורו ית' אל הפועל.. ואין שום שינוי כלל לפניו ית' אלא אל הברואים המקבלים חיותם מבחי' דבורו ית'.. ע"י השתלשלו' מעלה לעלול וירידת המדרגו' בצמצומים רבים.. ולכן ג"כ נדמה להם אור וחיות הדבור של מקום ב"ה המלובש בהם כאלו הוא דבר מובדל ממהותו ועצמותו ית' רק

(כתי"ק) – נדפסה ב„תניא בצירוף מ"מ, ליקוט פירושים, שינויי נוסחאות“ ע' שצ. (24) סה"מ תרנ"ח ע' סג. (25) אוה"ת חנוכה תקס"ה, א. (26) ראה לקמן פל"ג. שעה"ה"א פ"ג. פ"י. (27) ראה בארוכה „לקוטי פירושים“ לעיל פ"כ ד"ה דכולא קמי' וד"ה ולמשל (הא). (28) סה"מ תרס"ג ח"א ע' נו.

(22) ושם: „מקרא מלא דבר הכתוב וידבר ה' ויאמר ה' והיא בחי' התגלות הכ"ב אותיות עליונות לנביאי'.. וכעין זה היא התלבשות האותיות בברואים.. רק שהיא ע"י השתלשלות רבות ועצומות עד שירודות לעש' גופנית משא"כ השגת הנביאי' היא באצילוי' המתלבשת בעולם הבריאה“ (23) הגהה לשיעורים בספר התניא

ליקוטי אמרים

פרק כא

רצז

ואין שום שינוי כלל לפניו ית' אלא אל הברואים
המקבלים חיותם מבחי' דבורו ית' בבחי' יציאתו כבר

אין עדיין בחי' אותיות מורגשות ממש, כי השכל אינו נתפס באותיות עדיין. ומ"מ גם שם (בבחי' פנימיות בינה ובבחי' חכמה) יש אותיות, אלא שהן בהעלם עדיין, ולכן אינן מורגשות גם לאדם עצמו.³⁴ ולמעלה מזה ישנן בחי' האותיות הקבועות בעצם הנפש ממש³⁵, אף שאין האדם מרגיש אותן בעצמו כלל (ולכן נקראת הנפש „נפש המדברת“, מפני האותיות הקבועות בה כו').

וההכרח לזה³⁶ – כי א"א לומר שהתהוות האותיות היא מה' מוצאות הפה (היינו שע"י תנועות המוצאות מתהוות האותיות), דא"כ הי' האדם צריך לחשוב ולהתיישב בדעתו איך לבטא את האותיות כדיבורו (היינו איך לנענע בהמוצאות באופן שיתווו מהם האותיות)³⁷, אלא עכצ"ל שהאותיות ישנן בעצם הנפש, והן המניעות את המוצאות, ולכן מיד כשהאדם רוצה לדבר ה"ה מדבר, ואינו צריך לחשוב איך לנענע את המוצאות³⁸. אלא שהאותיות

העפרורית הנמצאת בהעלם במים קודם הרתיחה). (35) ראה תו"א מקץ מב, א ואילך. לקו"ת בחוקתי מה, ד. שה"ש ד, ב. אוה"ת בשלח ס"ע שצ ואילך. סה"מ תרכ"ז ע' קא. תרנ"ז ע' מ. המשך תער"ב שם (ע' א'תיח). ועוד. (36) ראה גם לקמן אגה"ק ס"ה. תו"א שם. לקו"ת הוספות לפ' ויקרא נג, א. אוה"ת שם. בחוקתי ע' תתקלב. סה"מ תרנ"ז והמשך תער"ב שם. (37) כמו עדי"מ המנגן בכינור, שע"י הכאת האצבעות בנימי הכינור יוצא הקול, שצריך להתיישב בדעתו איך להכות בהנימין באופן שיצא הקול כרצונו (ואם כי לאחר שמרגיל א"ע בהניגון א"צ לחשוב איך להכות בכל פעם שמנגן, מ"מ הרי על כל ניגון וניגון צריך לחשוב כו'). (38) וביותר יובן ענין זה ממה שהחרש אינו יכול לדבר, אף שיש לו ה' מוצאות כמו כל אדם, ובהכרח לומר שהעדר הדיבור אצלו הוא מפני שיש לו חסרון בנפשו, ומ"מ הרי הוא יכול להוליד בן שידבר ככל אדם. ולכאורה, מאחר שחסר לו כח הדיבור, מאין ייצא הדיבור בבנו. אלא הענין הוא שהחסרון שבו הוא בהגילויים מהנפש (וידוע שראשית הגילוי הוא כח החכמה, ולכן החרש אינו נחשב כבר דעת כו'), ולכן אינו יכול לדבר מפני שגילוי האותיות אינו נמשך אצלו מהנפש, אבל האותיות עצמן הן קבועות בעצם הנפש שלמעלה מכל גבול (היינו שאינה בגדר גבול דבי"ע אלא בבחי' גבול דאצילות), וזה ישנו בחרש כמו בכל אדם (כי בעצם הנפש אינו שייך שום חסרון כלל, וכל נפש היא שלמה בעצם), וכיון שענין ההולדה נמשך מעצם הנפש ממש שלמעלה מבחי' גילוי (כידוע) – לכן גם החרש יכול להוליד אדם שלם, מצד האותיות הקבועות בעצם הנפש ממש (ראה גם סה"מ תרכ"ז שם. תרל"ח ס"ע כא. תרנ"ז שם. המשך תער"ב שם).

החכמה ושכל שבמוח וחמדה ותשוקה שבלב: ביאור ענין אותיות אלו המיוחדות בתכלית היחוד בשרשן²⁹:

ידוע³⁰ שיש כמה בחי' אותיות. וכמו שאנו רואים שיש בחי' אותיות הדיבור ויש בחי' אותיות המחשבה, וההפרש ביניהן – שאותיות הדיבור הן במציאות יש עד שהן מורגשות במבטא לזולת, משא"כ אותיות המחשבה אינן במציאות ישות כ"כ, ולכן אינן מורגשות לזולת, אבל מ"מ מורגשות הן לאדם עצמו, שהוא בעצמו מרגיש את האותיות.

והנה, ידוע³¹ שאותיות המחשבה הן מבחי' חיצוניות בינה, היינו שכשהשכל בא לידי השגה והבנה אזי הוא נתפס באותיות המחשבה (המורגשות לעצמו עכ"פ). אבל בפנימיות בינה, שהו"ע עומק המושג ותמצית נושא המושכל שלמעלה מהבנה והשגה באורך ורוחב³² – וכ"ש בבחי' חכמה, שהיא בחי' נקודה כללית עדיין³³, בריקת וסקירת השכל – שם

(29) כהבא לקמן – ראה גם אוה"ת יתרו ע' ב'רפתה ואילך. שה"ש ע' צו ואילך. סה"מ תרל"ג ח"ב ע' שנו ואילך. תרנ"א ע' קסט ואילך. תרנ"ט ע' נ ואילך. עת"ר ע' שעב ואילך. (30) ראה לקמן אגה"ק סוסי"ט. תו"א מקץ מג, א. אוה"ת בשלח ע' שצב. המשך תער"ב ח"ג ע' א'תיז ואילך. סה"מ תרצ"ב ע' לה ואילך. (31) ראה לקו"ת בחוקתי מו, א. אוה"ת בחוקתי ע' תתקלג ואילך. (32) ראה סה"מ תרמ"ז ע' קה ואילך. תרנ"ז ע' קעד. תרנ"ט ע' נד. (33) ראה סה"מ תרמ"ז שם (ע' קז ואילך). ועוד. (34) וכמבואר בלקו"ת (ברכה זה, סע"ג ואילך) בענין „כביש באשא וגילדי ברוחא“ (זח"ג רצה, ב), ע"פ המבואר בפרדס (ש"ט (שער המכריעין) פ"ג) בענין התהוות העפר, שהוא מהתכללות ג' היסודות אש מים ורוח. והובא שם משל ע"ז מכלי מלא מים, שכשמתחין אותו על האש באופן שלא ינוחו ולא ישקטו רתיחותיו זמן מה, יתהווה בתוך המים עפרורית כדמות אבן. והרי העפרורית היתה במים גם קודם לכן, אלא שלא היתה ניכרת, וע"י שמרתיח את המים באש, שבזה מכווץ את המים ושורפן, אזי ניכרת העפרורית. והנמשל הוא בענין האותיות (שהן יסוד העפר כידוע), שמתחלה הן כלולות בחכמה (בחי' יסוד המים), אלא ששם אינן ניכרות מפני שמאיר שם האור בגילוי, ורק ע"י הבינה (שהיא בחי' יסוד האש), שמכווץ ומצמצם את האור) מתגלות האותיות במציאות ניכרת ומורגשת. וזהו „כביש באשא“, שע"י בחי' בינה (יסוד האש) ניכרות האותיות במציאות. והרי גם ממשל זה מובן שגם בכח החכמה ישנן בחי' אותיות, אלא שאינן ניכרות (בדוגמת

(* ולכן בינה בא השכל בריבוי פרטים, מפני שטבע האש לפרד ולחלק, והיינו ע"י הצמצום שמצמצם את אור החכמה.

אל הפועל בכריאת העולמות שמתלבש בהם להחיותם ע"י השתלשלו מעלה לעלול וירידת המדרגו' בצמצומים רבים ושונים עד שיוכלו הברואים לקבל חיותם והתהוותם ממנו ולא יתבטלו במציאות וכל הצמצומים הם בחי' הסתר פנים להסתיר ולהעלים האור והחיות הנמשך מדבורו ית' שלא יתגלה בבחי' גילוי רב שלא יוכלו התחתונים לקבל ולכן ג"כ נדמה להם אור וחיות הדבור של מקום ב"ה המלוכש בהם כאלו הוא דבר מובדל ממהותו ועצמותו ית' רק שנמשך ממנו ית' כמו דבור של אדם מנפשו. אך לגבי הקב"ה אין שום צמצום והסתר והעלם מסתיר ומעלים לפניו

ולכן נקט כאן „מיוחדות דבורו ומחשבתו .. גם אחר שיצא דבורו ית' אל הפועל בבריאות העולמות“, לשון רבים, היינו שגם לאחר שיצא דיבורו ית' אל הפועל בכריאת כל עולם ועולם בפ"ע בפרט (דהיינו יציאת הט' מאמרות) – הרי גם דיבורים אלו שבפרט מיוחדים עמו ית' בתכלית היחוד „כמו שהי' מיוחד עמו קודם בריאת העולמות“, לשון יחיד, היינו קודם יציאת הדיבור אפילו בכלל (דהיינו הבריאה כמו שהיא ממאמר הא' דבראשית).

וממשיך „ואין שום שינוי .. אלא אל הברואים המקבלים חיותם מבחי' דיבורו ית' בבחי' יציאתו כבר אל הפועל בבריאת העולמות“, לשון יחיד, היינו שלגבי הברואים יש שינוי אפילו בבחינתם כמו שנבראו בכלל, כולם יחד בבת אחת (וזהו שנקט „בבחי' יציאתו כבר אל הפועל“ – דהיינו המאמר הראשון דבראשית, שיצא „כבר“, קודם שאר הט' מאמרות).

(מוהרלו"צ אבי כ"ק אדמו"ר⁴²)

שלא יוכלו התחתונים לקבל: עיין לקמן פל"ו⁴³. ולהעיר ממגילה יט, ב⁴⁴.

(כ"ק אדמו"ר¹³)

לגבי הקב"ה אין שום צמצום והסתר העלם מסתיר ומעלים לפניו .. משום שאין הצמצומים

התחתון .. מאיר שם ע"י לבושים והסתר פנים המסתירים ומעלימים אור א"ס ב"ה שלא יבטלו במציאות (וממשיך, שבמ"ת שהי' הגילוי ללא הסתר פנים כלל, „היו בטלים במציאות ממש“, ורק ע"י התורה יכולים לקבל כו'). (44) ושם (ובפרש"י): „אלמלי נשתתיר במערה שעמד בה משה ואליהו כמלא נקב מחט

שבעצם הנפש אינן במציאות יש כלל, עד שאינן ניכרות ואינן מורגשות כלל אפילו לעצמו.

וזהו מ"ש אדה"ז, שהאותיות „בעודן בכח חכמתו ושכלו או בתשוקה וחמדה שבלבו“ (וכ"ש – האותיות שבעצמות הנפש) בטלות ומיוחדות בנפש, לפי שמאיר שם אור הנפש בגילוי, וממילא אין האותיות בבחי' יש ופירוד, אלא בבחי' ביטול ויחוד.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב³⁹)

מיוחדות דבורו ומחשבתו של הקב"ה .. גם אחר שיצא דבורו ית' אל הפועל בבריאות העולמות כמו שהי' מיוחד עמו קודם בריאת העולמו' ואין שום שינוי .. אלא אל הברואים המקבלים חיותם מבחי' דיבורו ית' בבחי' יציאתו כבר אל הפועל בכריאת העולמות: יש לבאר הטעם שנקט תחילה „בבריאות העולמות“, לשון רבים, ואח"כ נקט „בריאת“, „בבריאת“, לשון יחיד:

בבריאת העולמות יש ב' בחינות (כמו כלל ופרט): (א) מה שמתחילה נבראו בכלל, כולם יחד בבת אחת; (ב) מה שאח"כ נבראו בפרט, כל אחד ואחד בפ"ע. והוא כענין החילוק⁴⁰ בין המאמר הראשון, בראשית (ש, נמי מאמר הוא⁴¹), שעל-ידו נבראו העולמות בכלל, ובין ט' המאמרות שאח"כ, שעל-ידם נבראו העולמות בפרט.

(39) הגהות לד"ה פתח אלי' תרני"ע' לה ואילך. סה"מ תרנ"ח ע' סג. (40) ראה אגה"ק שם. (41) ר"ה לב, א. (42) לקוטי לוי"צ לתניא ע' ה. (43) ושם: „השינוי הוא אל המקבלים חיותו ואורו ית' שמקבלים ע"י לבושים רבים המכסים ומסתירים אורו ית', כדכתיב (תשא לג, כ) כי לא יראני האדם וחי .. עוה"ז

ליקוטי אמרים

פרק כא

רצט

גם חשך לא יחשיך מן: תהלים
קלט, יב. כהדין קמצא
דלבושי מיניה וביה: כ"ר פכ"א,
ה. נזכר בע"ח שער הכללים
רפ"א. כי ה' הוא האלהים:
ואתחנן ד, לה. קמ"י כולא
כלא חשיב: זח"א יא, ב.

וכחשכה כאורה כדכתיב גם חשך לא יחשיך מן
וגו' משום שאין הצמצומים והלבושי' דבר נפרד ממנו
ית' ח"ו אלא כהדין קמצא דלבושי' מיניה וביה כמ"ש
כי ה' הוא האלהים וכמ"ש במ"א ולכן קמיה כולא
כלא חשיב ממש:

שהוא בישותו, אלא ה' בבחי' ביטול במציאות, והרי
הכוונה היתה שיהיו עולמות נבראים הנראים ליש.
וזהו "כי הוי' הוא האלקים", היינו ששם הוי' ושם
אלקים כולא חד ממש, שהם מיוחדים בתכלית
היחוד, כי שניהם שרשם מבחי' עצמות א"ס.

ומזה מובן בדרך ממילא שבאמת אין שום מציאות
יש כלל, כי מאחר שמבחי' עצם האור כמו שהוא לא
היתה יכולה להיות מציאות היש כלל, ומה שנתהוו
העולמות במציאות יש הוא רק מצד שם אלקים,
המסתיר על עצם האור שלא יאיר כמו שהוא (כנ"ל)
— נמצא שלפי האמת שהוי' ואלקים כולא חד, ואין
שם אלקים מסתיר כלל לגבי', והעצמות נמצא למטה
כמו למעלה ממש, ממילא כל הנבראים בטלים
במציאות ממש בבחי' א"ס, ואינם יש כלל (וכסיום
הכתוב — "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד").
וזהו מ"ש אדה"ז כאן, שמאחר שבאמת, הוי' הוא
האלקים" (היינו ש"לגבי הקב"ה אין שום צמצום
והסתר והעלם כו"), "לכן קמ"י כולא כלא חשיב
ממש" וד"ל.

(כ"ק אדמו"ר נוהרש"ב⁵¹)

קמצא: מין חגב⁵².

(כ"ק אדמו"ר¹³⁷)

וכמ"ש במ"א: עיין שער היחוד והאמונה פ"ו⁵³.

(כ"ק אדמו"ר¹³⁷)

קמ"י כולא כלא חשיב: ראה "לקוטי פירושים"
לעיל פ"כ ד"ה כולא.

48 ראה ז"ח יתרו לד, ג. תקו"ז תי"ט (מ, ב). סוף תנ"ז (צא, ב).
הובא ונתבאר באוה"ת ענינים ע' קל ואילך. סה"מ תרכ"ז ע' תנו
ואילך. המשך תרס"ו ע' ריט ואילך. 49 וז"ש (ישעי' מד, ו)
"אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים": "אני ראשון" —
לפני כללות ההשתלשלות, "ואני אחרון" — לאחר ההשתלשלות,
"ומבלעדי" — דהיינו גם "באמצעיתא" (ת"ז ת"ע (קכ, א)), בעת
קיום העולמות — "אין אלקים" המעלים כלל. 50 ירמ"י כג,
כד. 51 סה"מ תרנ"א ע' קל ואילך. 52 מת"כ לבר' שם.
53 לכאורה הכוונה — ששם נתבאר כללות הענין בארוכה
ובעומק יותר (וראה גם תו"מ סה"מ ח"ד ס"ע קיח).

והלבושי' דבר נפרד ממנו ית' ח"ו . . כמ"ש כי
ה' הוא האלהים . . ולכן קמיה כולא כלא חשיב
ממש: יש לבאר הכוונה בזה⁴⁵:

שם הוי' — הוא בחי' הגילוי דאור אין סוף, מה שאין
סוף להתפשטותו; ושם אלקים — הוא בחי' כח הצמצום
וההעלם דאור אין סוף, שבכחו להעלים עד אין סוף.
והנה, כשם שגילוי האור בא מהמאור, כך כח
הצמצום נמשך גם הוא מעצמות המאור ממש⁴⁶.
ונמצא שהכח המגלה והכח המצמצם שניהם הם
בחי' עצמות א"ס ממש, שכשם שמוכן לנו שהכח
המגלה הוא א"ס (שהרי גילוי האור הוא בלי גבול),
כך כח המצמצם, המצמצם ומגביל האור, הוא בחי'
א"ס ממש⁴⁷. וכמאמר⁴⁸, "אור א"ס למעלה מעלה עד
אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית", היינו ששלימות
הא"ס אינה רק בזה שהוא א"ס בבחי' התפשטות
וגילוי אור ("למטה מטה עד אין תכלית"), אלא גם
בכח ההעלם, להעלים בעילוי אחר עילוי בעצמותו
("למעלה מעלה עד אין קץ").

וכיון ששם אלקים הוא בחי' עצמות ממש — הרי
מובן שלגביו אין שום הסתר כלל⁴⁹, שהרי העצמות לא
יסתיר על עצמותו. ומזה מובן שכמו שקודם הצמצום
הי' אוא"ס ממלא מקום החלל, כמו כן גם עכשיו הוא
נמצא למטה כמו למעלה ממש (כמ"ש⁵⁰, "את השמים
ואת הארץ אני מלא"), והצמצום הוא רק לגבינו, כדי
שלא יורגש האור אצלנו בגילוי, כי אילו הי' הנברא
רואה את האור — לא היתה קיימת מציאותו כמו

סדקית (כשעבר עליהן הקב"ה), לא היו יכולין לעמוד מפני
האורה, שנאמר כי לא יראני האדם וחי'. 45 בהבא לקמן —
ראה בארוכה לקמן שעהיהו"א פ"ד ואילך. ובכ"מ. 46 שהרי
מובן שא"א שיבוא הצמצום מכח האור, דכיון שהאור נאצל בבחי'
התפשטות וגילוי אור בלי גבול, איך יצמצם ויפסיק האור.
ועכצ"ל שהכח המצמצם בא מבחי' א"ס המאציל, שממנו באה
התפשטות האור, ולכן הוא דוקא בכחו לצמצם ולהגביל אורו,
שלא יתפשט אלא עד כאן ולא יותר. 47 וז"ש (ישעי' מה, טו)
"אכן אתה א-ל מסתתר": "אתה" — היינו בחי' העצמות, שמשם
נמשך גילוי האור — הוא עצמו המסתתר בבחי' העלם אחר העלם.

קיצור פרקים כ"א

שהתהוות העולמות אין פועל שום שינוי אצלו ית', שהוא ית' יחיד ומיוחד כמו שהי' קודם הבראם, לפי שהתהוות העולמות וחיותם אחר התהוותם הוא רק מבחי' דבר ה' ורוח פיו המלוּבש בהם, ודיבור אחד כלא חשיב⁵⁵ לגבי כללות כח הדיבור, שהוא כלא חשיב⁵⁶ לגבי המחשבה כו', שהוא כלא לגבי חב"ד. ובאדם יש חילוק בין קודם שיצא ממנו הדיבור, שאז הי' כלול ובטל בהמחשבה והמחשבה בהשכל כו', ובין אחר שיצא ממנו להיות נפרד ממנו, אבל הקב"ה אין לך דבר חוץ ממנו, הרי גם אחר יציאת הדיבור אל הגילוי לברוא העולמות הוא כלול ומיוחד במהותו ועצמותו ית' כמו שהי' קודם התגלות הדיבור, ולכן אין שום שינוי אצלו ית'.

וכדי לבאר הענין איך שע"י ע"ז נעשה נפרד מיחודו ית' (כדלקמן פכ"ב), ועי"ז מבאר אח"כ (פכ"ד) איך שגם ע"י שאר שס"ה לא-תעשה, ואפילו ע"י איסור דברי סופרים, נעשה ג"כ נפרד, אשר על כן ראוי לו לסבול ייסורים קשים שלא לעבור על איסור ח"ו, וכמו שמוכן למסור נפשו על קידוש השם כנ"ל, גם מבאר (פכ"ג) איך שע"י רמ"ח מצוות עשה דאורייתא ודרבנן הוא גילוי יחוד אוא"ס ב"ה, ולזאת ראוי לסבול ולהתגבר ב"ועשה טוב" נגד טבעו, מאחר שע"י יתגלה יחודו ית' בנפשו, במכ"ש מה שהי' סובל ייסורים רק בשביל שלא ליפרד כו' (וכמ"ש פכ"ה) – ולהבין כ"ז, יש להקדים תחלה בקצרה ענין אחדותו של הקב"ה (וזה מבואר⁵⁴ פ"כ ופכ"א),

מיוחס להצ"צ – לקוטי הגהות

בכח".

וכל הצמצומים הם בחי' הסתר פנים כו': עיין לקו"ת ד"ה ויאמרו אל כל עדת בני" פ"ב⁶²: „בחי' העולם .. הוא הגורם שבריבוי ההשתלשלות יהי' בחינת העולם גמור".

כהרין קמצא: עיין בספר מגיד מישרים להב"י פ' בראשית ד"ה אור ליום א' ד' ניסן כו': „כהדין קמצא כו'".

ולכן קמיה כולא כלא חשיב ממש: עיין לקו"ת ד"ה בשעה שהקדימו פ"ד⁶³: „דבר ה' הוא המהוה ומחי' וכולא קמי' כאין ואפס כו'".

אין דבורו מוכרל ממנו ית' ח"ו: עיין לקו"ת ד"ה והניף פ"ה⁵⁶: „הדיבור היוצא ממנו .. מיוחד .. גם אחר שיצא דיבורו ית' אל הפועל".

אין דבר חוץ ממנו: עיין לקו"ת ד"ה כי תהינה⁵⁷: „אין לך דבר⁵⁸ שחוץ ממנו". תו"א ד"ה זה יתנו⁵⁹: „אין לך דבר שחוץ ממנו".

כמו דבורו ומחשבתו של אדם בעורן בכח חכמתו ושכלו כו': עיין לקו"ת ד"ה כה תברכו פ"א⁶⁰: „מקור האותיות כמו שהן במקורן". ועיין ע"ח שער היכלות ענף א'⁶¹ בהגהה: „שקודם בריאת העולם הי' הקב"ה נקרא ג"כ חכם דייך רק שהי'

58) בלקו"ת לפנינו: „דבור", ואולי הוא ט"ס. 59) תשא פו, ג (ועי"ש שמציין לתניא כאן). 60) נשא כו, ב (ועי"ש שמציין לתניא כאן). 61) לפנינו: שער א (שער עיגולים ויושר) ענף א. 62) שלח לו, ד (ועי"ש שמציין לתניא כאן). 63) במדבר יג, ד (ועי"ש שמציין לתניא כאן).

54) „וזה מבואר" – כ"ה בכת"י 2, 3, 5, 6. בכת"י 1: „המבואר". בכת"י 4: „מהמבואר" (כ"ק אדמו"ר – הערה לס' קיצורים והערות ע' קמג). 55) בכת"י 2, 3, 4, 5, 6 – אין התיבות „חשיב" (כ"ק אדמו"ר – שם). 56) צו יח, סע"א ואילך (ועי"ש שמציין לתניא כאן). 57) תצא לו, ד (ועי"ש שמציין לתניא כאן).